

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 744/2015-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 11. novembra 2015 v senáte zloženom z predsedu Sergeja Kohuta, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca) predbežne prerokoval sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátom JUDr. Radoslavom Kačúrom, Advokátska kancelária LEGAL CARTEL s. r. o., Ľubinská 18, Bratislava, vo veci namietaného porušenia čl. 41 ods. 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Dunajská Streda v konaní vedenom pod sp. zn. 12 P 12/2014 a jeho rozsudkom zo 17. decembra 2014, ako aj postupom Krajského súdu v Trnave v konaní vedenom pod sp. zn. 23 CoP 17/2015 a jeho rozsudkom z 8. júna 2015 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDAKOVANÉ] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 2. októbra 2015 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia čl. 41 ods. 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Dunajská Streda (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 12 P 12/2014 a jeho rozsudkom zo 17. decembra 2014, ako aj

postupom Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 23 CoP 17/2015 a jeho rozsudkom z 8. júna 2015.

Zo sťažnosti vyplýva, že na základe návrhu otca [REDAKOVANÉ] (ďalej len „otec“) sa viedlo konanie na zníženie jeho vyživovacej povinnosti voči mal. [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „dieťa“), a to s účinnosťou od podania návrhu, teda od 14. februára 2014. Rozsudkom okresného súdu č. k. 12 P 12/2014-123 z 28. apríla 2014 bolo výživné znížené zo sumy 199,16 € na sumu 160 € mesačne, počnúc 4. februára 2014.

Na odvolanie sťažovateľky, ktorá požadovala zmeniť rozsudok okresného súdu tak, aby bolo výživné zvýšené zo sumy 199,16 € na sumu 300 € mesačne od 26. marca 2014, uznesením krajského súdu č. k. 23 CoP 51/2014-166 z 22. septembra 2014 bol rozsudok okresného súdu zrušený a vec bola vrátená na ďalšie konanie z dôvodu, že okresný súd nesprávne aplikoval na vec správnu právnu normu, v dôsledku čoho nedostatočne zistil skutkový stav veci.

Novým rozsudkom okresného súdu č. k. 12 P 12/2014-278 zo 17. decembra 2014 bolo rozhodnuté znova o rovnakom znížení výživného ako v predchádzajúcom rozsudku.

Na základe odvolania sťažovateľky opätovne požadujúcej zmeniť rozsudok okresného súdu tak, aby sa výživné zvýšilo na 300 € mesačne od 26. marca 2014, rozsudkom krajského súdu č. k. 23 CoP 17/2015-311 z 8. júna 2015 bol rozsudok okresného súdu potvrdený.

Podľa názoru sťažovateľky napriek tomu, že okresný súd bol na základe zrušujúceho uznesenia krajského súdu viazaný jeho právnym názorom, rozhodol znova tak, že jeho nový rozsudok sa takmer nelíši od pôvodného rozsudku.

Podľa zrušujúceho uznesenia krajského súdu okresný súd svoje rozhodnutie správne postavil na závere, že od predchádzajúcej úpravy výživného došlo k zásadnej zmene pomerov nielen na strane otca, ale aj na strane dieťaťa, ktoré je o päť rokov staršie,

postúpilo na druhý stupeň základnej školy, má vyššie nároky čo do základných potrieb s prihliadnutím na jeho vek, duševný a fyzický vývoj a potrebu podporovania vzdelania a vývoja prospešných mimoškolských aktivít. Krajský súd však zároveň v zrušujúcom uznesení poukázal na viaceré pochybenia okresného súdu, napr. na to, že neporovnal okolnosti v zmysle § 62 zákona o rodine, ktoré boli podkladom skoršieho rozhodnutia o výživnom, s okolnosťami, ktoré sa mali od 14. februára 2014 výrazne zmeniť, resp. od obdobia predchádzajúceho podania návrhu. Tým podľa názoru krajského súdu došlo k nesprávnemu právnemu posúdeniu veci, teda nebolo použité správne ustanovenie právneho predpisu a nebol dostatočne zistený skutkový stav. Krajský súd zároveň poukázal aj na ďalšie nedostatky, keď uviedol, že záver o nevieryhodnosti sťažovateľkou špecifikovaných nákladov na výživu dieťaťa, ktorá i napriek vykázanému príjmu špecifikovala mesačné výdavky na dieťa a domácnosť v neprimerane vyššom rozsahu, než jej príjmy dovoľujú, nie je odôvodnený, lebo okresný súd sa nevysporiadal so všetkými okolnosťami tvrdenými sťažovateľkou o finančnej pomoci zo strany jej rodičov.

V zmysle uvedeného bolo povinnosťou okresného súdu opätovne konať a rozhodnúť s tým, že sa mal vysporiadať so všetkými nedostatkami, na ktoré krajský súd poukázal. Ak totiž súd nerešpektuje právny názor, ktorým je viazaný, nerešpektuje ani právo účastníka konania na spravodlivé súdne konanie. Výklad okresného súdu možno označiť preto za ústavne nekonformný a jeho rozhodnutie možno považovať za arbitrárne. Okresný súd iba naďalej konštatuje, že otcovi pribudla ďalšia vyživovacia povinnosť, avšak neberie do úvahy nárast nákladov sťažovateľky na výživu dieťaťa, hoci tento nárast bol jednoznačne preukázaný, vrátane toho, že s úhradou týchto výdavkov pomáhajú sťažovateľke aj rodičia. Bolo potvrdené aj to, že dieťa potrebuje liečbu zubným strojčekom, pričom boli preukázané aj ďalšie výdavky. Okresný súd teda zjavne neprihliadol na nedostatky, na ktoré poukázal krajský súd.

Ďalším pochybením je podľa sťažovateľky nesprávny záver týkajúci sa zákonnej požiadavky zmeny pomerov podľa § 78 zákona o rodine. Je nesporné, že od poslednej úpravy výživného nastala zmena pomerov tak na strane otca, ktorého príjem sa zvýšil o asi 300 € a pribudla mu ďalšia vyživovacia povinnosť, ako aj na strane dieťaťa, ktoré je o päť

rokov staršie, navštevuje druhý stupeň základnej školy. Bolo povinnosťou všeobecných súdov jednoznačne preukázať záver, že došlo k zmene pomerov v rozsahu nevyhnutnom na posúdenie otázky, či je daný dôvod na zníženie, resp. zvýšenie výživného s ohľadom na najlepšie záujmy dieťaťa. V tejto súvislosti neboli tvrdenia sťažovateľky v dostatočnej miere vzaté do úvahy. Všeobecné súdy konštatujú, že i napriek podstatnej zmene pomerov u otca, ako aj u dieťaťa nie je daný dôvod na zvýšenie výživného, ale na jeho zníženie vzhľadom na vznik ďalšej vyživovacej povinnosti na strane otca.

Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„1. Základné právo sťažovateľky [REDAKOVANÉ] podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky, právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Dunajská Streda a Krajského súdu v Trnave v konaní vedenom na Okresnom súde Dunajská Streda pod spis. zn.: 12P/12/2014 a Krajskom súde v Trnave pod spis. zn.: 23CoP/17/2015-311 porušené bolo.

2. Rozsudok Okresného súdu Dunajská Streda zo dňa 17.12.2014, spis. zn.: 12P12/2014 a Krajského súdu v Trnave zo dňa 08.01.2015 (správne má byť 8. 6. 2015, pozn.), spis. zn.: 23CoP/17/2015-311 sa rušia.

3. Sťažovateľke [REDAKOVANÉ] priznáva náhrada trov konania, ktoré je Krajský súd Trnava povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

II.

Z rozsudku krajského súdu č. k. 23 CoP 17/2015-311 z 8. júna 2015 vyplýva, že ním bol potvrdený rozsudok okresného súdu č. k. 12 P 12/2014-278 z 8. júna 2015. Podľa názoru krajského súdu porovnaním rozhodných skutočností z predchádzajúceho rozsudku okresného súdu č. k. 9 C 52/2009-33 z 31. marca 2009 so súčasným stavom možno zistiť, že v čase predchádzajúcej úpravy malo dieťa necelých 7 rokov, bolo žiakom 1. ročníka základnej školy, sťažovateľka mala čistý mesačný príjem 730 € a otec mal čistý mesačný

príjem 826,20 €. Odvtedy uplynulo 5 rokov, otcovi pribudla ďalšia vyživovacia povinnosť k mal. ██████████, nar. v roku ██████. Otec má priemerný čistý mesačný príjem 1 116 €, platí splátku úveru na bývanie 226 € mesačne, pričom úverom zabezpečil postavenie prístavby k rodinnému domu rodičov partnerky na zabezpečenie spoločného bývania pre otca, partnerku a ich spoločné maloleté dieťa. Zvýšené výdavky v súvislosti so zhoršeným zdravotným stavom maloletého predstavujú 219,50 € mesačne.

Príjem sťažovateľky je približne rovnaký ako pri predchádzajúcej úprave (769 € oproti 730 €). Zlepšili sa jej majetkové pomery, keďže vlastní rodinný dom zaťažený hypotékou. Zvýšené výdavky má aj na svoje vysokoškolské štúdium, ktoré jej dobrovoľne hradia jej rodičia. Podľa jej tvrdenia má mesačné výdavky 752,96 € na dieťa v súvislosti s jeho školskými a mimoškolskými aktivitami, ako aj zhoršeným zdravotným stavom spôsobeným obezitou. Porovnaním čistých mesačných príjmov oboch rodičov v čase predchádzajúcej úpravy a v súčasnosti možno dospieť k záveru, že príjem sťažovateľky sa zvýšil nepatrne o 39 € a otcovi sa zvýšil o 300 €. Otcovi sa zvýšil teda príjem markantnejšie než sťažovateľke. Je však potrebné vziať do úvahy ďalšiu vyživovaciu povinnosť otca 219 €, ako aj jeho splátku úveru na bývanie pre otca, partnerku a ich spoločné maloleté dieťa v mesačnej výške 226 €. Sťažovateľka od predchádzajúcej úpravy nadobudla rodinný dom, v ktorom zabezpečila bývanie sebe a dieťaťu. Vynakladá finančné prostriedky na zvýšenie svojho vzdelania, a tým aj postupu v zamestnaní, ktoré jej hradia jej rodičia. Výdavky na dieťa vyčíslila v enormnej výške 752,96 € mesačne, ktoré nezodpovedajú veku a zdravotnému stavu dieťaťa. Sťažovateľka nepochybne v dobrej snahe zabezpečila bývanie aj dieťaťu za cenu úveru s mesačnými splátkami po 261 €. Toto riziko vzala na seba dobrovoľne i napriek ňou dosahovanému príjmu, z ktorého splátka úveru tvorí viac ako tretinu jej čistého mesačného príjmu (34,8 %).

Pri porovnaní príjmu sťažovateľky 769 € a ňou tvrdených vyšších výdavkov ~ minimálne 1 013,96 € ~ krajský súd dospel k záveru zhodnému s okresným súdom o nehospodárnom vynakladaní disponibilných finančných prostriedkov sťažovateľkou. Hradenie týchto výdavkov otcom vo forme zvýšeného výživného nemožno otcovi vzhľadom na reálny pokles jeho príjmov uložiť. Okrem toho sťažovateľka neustále opomína fakt, že vzhľadom na vek dieťaťa nemôže vyvažovať svoju vyživovaciu povinnosť osobnou starostlivosťou oň.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľov. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, návrhy podané oneskorene, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

Na rozhodnutie o tej časti sťažnosti, ktorá pre porušenie čl. 41 ods. 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj čl. 6 ods. 1 dohovoru smeruje proti postupu okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 12 P 12/2014 a jeho rozsudku zo 17. decembra 2014, nie je daná právomoc ústavného súdu.

Ako to vyplýva z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy, právomoc ústavného súdu poskytovať ochranu základným právam a slobodám je daná iba subsidiárne, teda len vtedy, keď o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné sudy.

Proti rozsudku okresného súdu bolo prípustné odvolanie ako riadny opravný prostriedok, a preto právomoc poskytnúť ochranu označeným právam sťažovateľky podľa ústavy a dohovoru mal krajský súd v rámci odvolacieho konania. Tým je zároveň v tejto časti vylúčená právomoc ústavného súdu. Treba tiež poznamenať, že sťažovateľka právo podať odvolanie aj využila.

Odlišná je situácia týkajúca sa zvyšnej časti sťažnosti smerujúcej proti postupu krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 23 CoP 17/2015 a jeho rozsudku z 8. júna 2015.

Pokiaľ sťažovateľka namieta v tejto časti porušenie základného práva vyplývajúceho z čl. 41 ods. 4 ústavy, treba sťažnosť v tejto súvislosti považovať za podanie niekoho zjavne neoprávneného.

Podľa čl. 41 ods. 4 ústavy starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona.

Podľa obsahu sťažnosti ako námietka do úvahy prichádza prvá veta, a to časť vety za bodkočiarkou tohto ustanovenia, teda právo detí na rodičovskú starostlivosť. Nesprávnou úpravou výšky výživného je podľa názoru sťažovateľky toto právo porušené. Evidentne však z ústavnoprávneho hľadiska nejde o jej právo, ale o právo jej dieťaťa. Sťažovateľka nie je legitimovaná vo vlastnom mene sa domáhať vyslovenia porušenia takého práva, ktoré patrí niekomu inému, nie teda jej. Preto v tomto rozsahu je osobou zjavne neoprávnenou.

Vo vzťahu k namietanému porušeniu čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru treba sťažnosť sčasti považovať za neprípustnú a sčasti za zjavne neopodstatnenú.

Hlavným argumentom sťažovateľky je, že okresný súd nerešpektoval záväzný právny názor, ktorý krajský súd vyslovil vo svojom skoršom zrušujúcom uznesení. Tento argument považuje ústavný súd za neprípustný.

Podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov.

Podľa § 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd neodmietne prijatie sťažnosti, aj keď sa nesplnila podmienka podľa odseku 1, ak sťažovateľ preukáže, že túto podmienku nesplnil z dôvodov hodných osobitného zreteľa.

V uvedenej súvislosti ústavný súd konštatuje, že sťažovateľka v odvolaní z 30. decembra 2014, ktoré podala proti rozsudku okresného súdu č. k. 12 P 12/2014-278 zo 17. decembra 2014, nerešpektovanie záväzného právneho názoru vysloveného krajským súdom nenamietala. Túto námietku po prvýkrát uplatnila až v sťažnosti podanej ústavnému súdu.

Treba dospieť k záveru, že hoci sťažovateľka možnosť podať odvolanie proti rozsudku okresného súdu z formálneho hľadiska využila, z materiálneho hľadiska však v podanom odvolaní uvedenú námietku neuplatnila, touto sa nebránila, v konečnom dôsledku preto nevyužila možnosť brániť označené právo v konaní pred všeobecnými súdmi. Zároveň ani len netvrdila (tým menej preukazovala), že túto námietku neuplatnila v odvolaní z dôvodov hodných osobitného zreteľa, a preto ani neprichádzal do úvahy prípadný možný postup ústavného súdu v zmysle § 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Zvyšnú časť sťažnosti treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu alebo jeho rozhodnutím nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho

základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu alebo jeho rozhodnutím a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (m. m. I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natolko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Jadrom zvyšnej časti sťažnosti je názor sťažovateľky o nesprávnom právnom posúdení veci v spojení s nedostatočným a nesprávnym odôvodnením rozhodnutí všeobecných súdov.

Podľa názoru ústavného súdu argumentáciu krajského súdu (v spojení s argumentáciou okresného súdu) treba považovať za dostatočnú a presvedčivú. Nevykazuje znaky arbitrárnosti, ale ani zjavnej neodôvodnenosti. Skutočnosť, že sťažovateľka má na vec odlišný názor, sama osebe nezakladá porušenie ňou označených práv.

Krajský súd svoje skutkové a právne závery odôvodnil podrobnou analýzou vykonaných dôkazov. Ústavný súd, ktorý sám nie je „skutkovým“ súdom (sám dokazovanie spravidla nevykonáva), nemá dôvod do záverov krajského súdu zasiahnuť, tým menej nahradiť ich svojimi vlastnými závermi.

Berúc do úvahy uvedené skutočnosti, ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. novembra 2015